

РЕГЛАМЕНТАЦИЯ НА ИЗПЪЛНИТЕЛНИЯ ЛИСТ В БЪЛГАРСКОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И РОЛЯТА МУ В ПРАВОВАТА ДЪРЖАВА

Маргарита Красимирова Събева¹
Докторант на Бургаски свободен университет

REGULATION OF THE EXECUTIVE LIST IN THE BULGARIAN LEGISLATION AND ITS ROLE IN THE RULE OF LAW

Margarita Krasimirova Sabeva
Burgas Free University

Анотация: Научният доклад разглежда фигурата на изпълнителния лист като основен документ в изпълнителното производство и набляга на развитието му на основание принципите на правовата държава и върховенството на закона. Извършен е кратък обзор на темата за дигитализацията на правосъдието, настоящия етап и бъдещи прогнози, както и евентуално преминаване към електронни съдебни актове, в това число и изпълнителни листи.

Ключови думи: изпълнителен лист; върховенство; дигитализация; право.

Abstract: The scientific report regards the figure of the executive list as the main document in the executive proceedings and emphasizes its development on the basis of the rule of law and the rule of law. A brief overview of the topic of the digitisation of justice, the current stage and future projections, as well as a possible transition to electronic court acts, including executive lists, has been carried out.

Key words: executive list; rule; digitization; law.

Изпълнителният лист е познат на българското законодателство като изпълнителен документ още от възникването на първите процесуални закони по време на Третата българска държава. Той е най-често срещаният акт, който поставя началното на изпълнителния процес, определя външните рамки на изпълнителното производство и предоставя на кредитора възможността да упражни намеса в чуждата правна сфера на неговия длъжник. Тези негови функции го превръщат в актуална тема, която привлича вниманието към изясняване на неговите основни характеристики, редица дискусийни аспекти от неговата регламентация, както и към търсене на способи за тяхното преодоляване.

¹ Маргарита Красимирова Събева завършва с отличие „право“ в СУ „Св. Климент Охридски“ през 2013 г. От началото на 2014 година работи като адвокат в сферата на търговското право при Бургаска адвокатска колегия, като в практиката си се занимава предимно с процесуално представителство в съда. От септ. 2016 година е докторант на свободна докторантура при БСУ, ЦЮН, направление „Граждански процес“.

Изпълнителният лист бележи прехода между исковото и изпълнителното производство и отваря пред един кредитор вратите на „процесуалната принуда“. В тази роля силно проявление намира основният стълб на правовата държава – идеята за върховенството на правото. Правовата държава предполага пълно подчинение на дейността на държавата с правото чрез изграден способ за признание, обезпечаване и подсигуряване на основните права и свободи на отделната личност. Затова и изпълнителният лист с оглед неговата санкционираща функция отразява пряко правовата държава като механизъм за обществена сигурност и стабилност.

Производството по издаване на изпълнителен лист и самият писмен документ почиват на изрично предвидени в процесуалния кодекс правила, а отклоненията от тях водят до опорочаването на изпълнителния лист. Изпълнителният лист е писмен съдебен акт – компетентни да издават изпълнителни листи са единствено и само общите съдилища, като българската правна система не предвижда издаването на изпълнителни листи от други органи. На следващо място, изпълнителният лист представлява точен препис на диспозитива на изпълнителното основание, послужило за неговото издаване, с което се допълва изискването му за форма и съдържание. С изпълнителния лист съдът разрешава принудителното изпълнение, т.е. санкционната намеса в правната сфера на длъжника, а оттам идва и ролята му на заповед на съда за принудително изпълнение. На тази заповед съдия-изпълнителят дължи безпрекословно подчинение, като не би могъл да откаже изпълнителни действия .

Затова при изследване на фигурата на изпълнителния лист върховенството на правото и правовата държава могат да бъдат ярко усетени като принципи, които действат двупосочно – от една страна да осигурят свобода в гражданското общество, но от друга страна тази свобода да не е безкрайна, а под определена обективна мяра. И в този смисъл, използването на държавна принуда в изпълнителното производство налага стриктно спазване на закона.

Безспорно голямо е значението и ролята на изпълнителния лист в съдебната система не само в държавата ни, но и във всички страни, в които следва да бъде изпълнено решение на българския съд. Съгласно правната доктрина изпълнителното производство представлява сурогат на доброволното изпълнение. Изпълнителният лист в качеството си на съдебно изявление замества личната воля на длъжника за изпълнение. Принудителното изпълнение възвръща баланса в отношенията, връща справедливостта и еквивалентността в гражданските отношения, противостои на неоснователното обогатяване на едно лице за сметка на друго. Изпълнителният лист е толкова значим поради една своя съществена функция – той разрешава, оправдава и узаконява намесата в чужда правна сфера, служи като опорна точка за целия изпълнителен процес, който ще се развие след това, като го привежда в съответствие с буквата на закона.

Изхождайки от разпореждащата му функция, изпълнителният лист представлява заповед до съдебния изпълнител да започне изпълнително производство. С оглед диспозитивното начало, съдебният изпълнител е овластен да действа едва след като е сезиран с изпълнителен лист по надлежен начин. Оттук следва и изводът, че правомощията си съдебният изпълнител черпи от изпълнителния лист – той го овластява и същевременно задължава да действа с принуда. Това е същността на правомощие, делегирано от държавната администрация – едновременно правото и задължението да изпълниш действия по служба. Би могло да се твърди, че в качеството си на съдебен изпълнител нямаш право на собствена преценка, дължиш изпълнение на служебното си задължение, като е абсолютно забранен и противоконституционен отказът от правосъдие. Този принцип запазва действието си и на този етап от гражданското

съдопроизводство. Съдебният изпълнител има точно регламентирани права и задължения, които водят до удовлетворяване на кредитора в постигането на целта му да му се предаде „дължимото”. Съдебният изпълнител черпи и права, и задължения от изпълнителния лист. Той се нарежда на следващо място след нормативната уредба в йерархията от правила, които изпълнителят е длъжен да съблюдава. Отчасти се поражда проблемът за конкуренцията между волята на кредитора и записаното в изпълнителния лист.

Законът е предвидил изрично издаването на изпълнителния лист на материален хартиен носител. В Закона за съдебната власт и в процесуалните закони е предвидена възможността на съдилищата да издават актове и да осъществяват всички други предвидени в закона процесуални действия в електронна форма. Практическото приложение на тези възможности обаче е все още силно ограничено, а за някои органи на съдебната власт дори и не се реализира в никакви направления. Така например, към настоящия момент, освен принципът за случайно разпределение на делата и въведеното задължение за съдилищата да публикуват актове на съдебните си сайтове онлайн, идеята за електронното правосъдие не е напреднала съществено.

Постъпление в тази насока е създаването на Електронния портал за електронно правосъдие като система за електронни съдебни дела, която да предостави достъп на страните и техните представители до техните дела. Тази система страда все още от съществени недостатъци – регистрацията и достъпът до нея са силно формализирани, все още са налице съдилища, които не са се присъединили към нея, както и липсва единна практика в национален мащаб както се качва в папката на електронното дело и общо взето всеки съд действа по собствено усмотрение. Процедурите за регистрация в Единния портал за електронно правосъдие и за достъп до конкретно електронно дело е необходимо също да бъдат електронизирани, като се направи възможно подаването на заявления за регистрация и достъп и в електронна форма, а не личното им подаване в съда.

С нарастващата тенденция към дигитализация е абсолютно сигурно, че тази идея ще бъде преосмислена. По всяка вероятност назрява реформа на съдебната система чрез въвеждане на електронно правосъдие, което да осигури възможности на гражданите за упражняване на свои процесуални права в електронна форма, както и издаване на съдебни актове в електронна форма чрез електронен обем на документи. По всяка вероятност изпълнителен лист в електронен вариант ще представлява годин електронен документ за принудително изпълнение. Така или иначе, към настоящия момент тази реформа е само замисъл и стъпки към нейното реализиране не са предприети.